

Nr 269.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om fartyg, som ankommit från krigförande eller ockuperat land; given Stockholms slott den 13 april 1945.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser om fartyg, som ankommit från krigförande eller ockuperat land.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Förslag

till

Lag

med vissa bestämmelser om fartyg, som ankommit från krigförande eller ockuperat land.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, äger förordna, att fartyg, som ankommer till riket från krigförande eller ockuperat land, skall avvisas.

Beslut om avvisning skall meddelas så snart ske kan. Om särskilda skäl äro därtill, må föreskrivas, att med verkställighet av beslutet skall anstå tills vidare.

2 §.

Fartyg, som efter utgången av augusti 1939 ankommit till riket från krigförande eller ockuperat land, jämte tillbehör må enligt Konungens förordnande tagas i beslag för att återföras till det land där det hör hemma, såframt för det civila livet i hemlandet kan anses vara av betydelse att fartyget återföres dit.

3 §.

Har fartyg tagits i beslag enligt 2 § och göres sannolikt att genom beslaget intrång sker i enskild rätt, skall skälig ersättning utgå av allmänna medel, dock ej där beslut varigenom fartyget avvisats är gällande.

Anspraak på ersättning skall inom sex månader från det fartyget togs i beslag framställas hos den i 5 § omförmälda nämnden, vid äventyr att rätten till ersättning eljest går förlorad.

4 §.

Har någon till säkerhet för fordran panträtt i fartyg, som tagits i beslag enligt 2 §, äger han, ändå att fordringen ej är förfallen till betalning, framför ägaren rätt att ur ersättningsbeloppet utfå sin fordran. Samma skall ock gälla i fråga om den som har rätt att kvarhålla fartyget till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för fartyg, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivnas till utmätningsmannen. Avser ersättningsbeloppet fartyg, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det

äskar, utgivas till överexekutor; och har denne att med beloppet förfara på sätt i 186 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.

5 §.

Frågor om ersättning enligt denna lag skola avgöras av en särskild nämnd, bestående av tre ledamöter, av vilka åtminstone en skall hava utövat domar-ämbete. Ledamöterna och suppleanter för dem förordnas av Konungen. Beträffande beslut av nämnden skall gälla vad allmän lag stadgar angående omröstning till dom. Kostnaderna för nämndens verksamhet bestridas av allmänna medel.

Mot nämndens beslut må talan ej föras.

6 §.

Till utredning av ärende angående ersättning må vid allmän underrätt höras vittnen och sakkunniga. Genom rättens eller domarens försorg skola nämnden och den som framställt ersättningsanspråket kallas till förhöret.

7 §.

Det åligger nämnden att, sedan Konungen meddelat förordnande som i 2 § sägs, snarast möjligt låta verkställa värdering av fartyget.

8 §.

Har någon med vetskap därom, att fartyg enligt 2 § tagits i beslag, olovligen förfogat över, undanstuckit, skadat eller förstört fartyget eller tillbehör till detsamma, straffes med dagsböter eller fängelse.

Fälles någon till straff enligt första stycket, må domstolen, efter ty skäligt finnes, förklara egendom som undanhållits förverkad eller, om den ej kan tillrättaskaffas, förplikta honom att utgiva ersättning för egendomens värde.

Böter, som ådömas enligt första stycket, ävensom förverkad egendom och utdömd ersättning, varom i andra stycket förmäles, tillfalla kronan.

9 §.

De närmare bestämmelser som erfordras för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, samt gäller till och med den 30 juni 1946. I fråga om ersättning, vartill någon enligt lagen är berättigad vid nämnda tidpunkt, så ock beträffande sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott som avses i lagen skall vad i lagen stadgas äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, fråga angående *lagstiftning rörande vissa främmande fartyg* samt anför därvid följande.

Under det nu pågående stormaktskriget har i samband med flyktingströmmen till vårt land ett stort antal främmande fartyg av skilda slag ankommit till riket. Fartygen ha i många fall omhändertagits av svenska myndigheter och förvaras nu på skilda platser i landet.

De flesta av fartygen ha kommit från de förutvarande baltiska staterna samt Danmark, Finland och Norge. Antalet baltiska flyktingbåtar uppgick i januari 1945 till 674. Enligt vissa till statens utlänningskommission lämnade uppgifter hade vid samma tid ankommit från Danmark 254, från Finland 178 och från Norge 199 fartyg. De från Danmark och Norge överförda farkosterna utgöras till största delen av roddbåtar. Utöver nu nämnda hit anlända fartyg har ett mindre antal ankommit från Nederländerna, Polen och Tyska riket.

Den 13 november 1944 uppdrog utlänningskommissionen åt fyra sakkunniga att verkställa utredning angående vissa frågor rörande till riket inkomna baltiska och finska flyktingbåtar. Efter verkställd utredning överlämnade de sakkunniga den 31 januari 1945 till kommissionen en redogörelse för de av de sakkunniga vidtagna åtgärderna beträffande dessa båtar samt förslag till båtarnas vidare behandling.

I denna redogörelse uppgives bl. a. följande. Av de från de baltiska staterna ankomna fartygen vore ett mindre antal maskindrivna lastfartyg medan återstoden utgjordes av segeldrivna lastfartyg, bogserbåtar, segellustjakter, motorbåtar och andra smärre farkoster. Enligt till de sakkunniga lämnade uppgifter uppskattades värdet av samtliga båtar till åtminstone tre millioner kronor, varav belöpte å maskindrivna lastfartyg 1 640 000 kronor och å bogserbåtar 740 000 kronor. På föranstaltande av de sakkunniga hade båtarna sammanförts till vissa platser, där de stode under tillsyn av marinpolisen el-

ler vårdades av baltiska flyktingar eller andra personer. Genom de sakkunnigas försorg hade åtgärder vidtagits för att såvitt möjligt hindra att båtarna toge skada.

Vad angår frågan om behandlingen av de baltiska båtarna i fortsättningen framhöllo de sakkunniga, att det syntes angeläget, att den som kunde på godtagbart sätt styrka sin rätt att förfoga över flyktingbåt snarast möjligt borde beredas tillfälle därtill, så att båten kunde utlämnas till och vårdas av honom. Enligt vad de sakkunniga uttrönt kunde emellertid äganderätt till flyktingbåt endast i ett fåtal fall styrkas på fullt tillförlitligt sätt. Detta gällde särskilt när samäganderätt förelåge och endast någon eller några av delägarna anlant till Sverige. De sakkunniga hade därför ansett skäligt, att även i de fall då en viss person ej kunde styrka äganderätt men på annat sätt gjorde sannolikt att han ägde förfoga över viss båt, han tills vidare skulle tillåtas förfoga över båten.

I anslutning till det nu anförda ha de sakkunniga föreslagit vissa regler, enligt vilka anspråk på förfoganderätt till flyktingbåt skulle prövas.

Vad angår de finska flyktingbåtarna har på de sakkunnigas föranstaltande förteckning över desamma överlämnats till finska beskickningen för att båtägarnas intressen genom dess försorg måtte tillvaratagas.

På sätt framgår av den lämnade redogörelsen har i samband med flykting-*Departements-*
strömmen till vårt land under det nu pågående stormaktskriget ett betydande *chefen.*
antal utländska fartyg överförts hit till riket. En stor del av härstädes nu befintliga sådana fartyg har kommit från de förutvarande baltiska staterna. Uppenbart är, att genom ankomsten till riket av ett större antal främmande fartyg för Sveriges vidkommande uppstått ett i vissa hänseenden vanskligt problem. Detta problem kan bliva av ännu större omfattning än för närvarande genom att under världskrigets slutskede ytterligare utländska fartyg överföras hit till landet. Ehuru det icke för närvarande kan avgöras, huru i varje särskilt fall skall förfaras med de olika fartyg som ankommit eller ankomma hit i samband med flyktingströmmen, torde det vara påkallat att nu undersöka möjligheterna att komma till rätta med problemet.

För de länder, från vilka fartyg överförts hit till riket, kan det självfallet vara av stort intresse att fartygen återföras till hemlandet. I fråga om de från de baltiska länderna överförda båtarna har från rysk sida på diplomatisk väg framställts anspråk på deras återfående, och motsvarande anspråk kunna tänkas komma att framställas beträffande andra båtar som hit ankommit eller kunna framdeles ankomma. Ett ståndpunktstagande till anspråk av denna art kräver klarhet i vad mån enskild rätt utgör hinder för att tillmötesgå desamma. I de ej alltför sällan förekommande fall, då fartyg, som använts vid flykt hit från annat land, icke tillhöra flyktingarna utan av dem tillgripits i hemlandet för att begagnas vid flykten, kan tydligen frågan om fartygets återlämnande till hemlandet lösas utan hänsynstagande till flyktingarnas intressen. När åter fartyget med äganderätt eller på annan rättsgrund innehaves av den som överfört det hit eller av någon som inträtt i hans

rätt, ställer sig saken annorlunda. Spörsmålet i vad mån enskilds rätt till fartyget i fall som sist sagts bör utgöra hinder för ett återlämnande av detsamma till hemlandet är en del av det större problemet om skydd för flyktingars egendom överhuvud taget. Det bör emellertid beaktas, att sådana transportmedel som fartyg i viss mån intaga en särställning. De kunna vara av särskild betydelse för att det civila livet åter skall komma i gång i det land där fartygen höra hemma och representera därför ofta nog för hemlandets näringsliv större värde än annan lös egendom som kan medföras vid flykten. Vi kunna med hänsyn härtill svårigen ställa oss oförstående gentemot sådana framställningar som avse återförande till hemlandet av för dettas återuppbyggande nödvändiga hjälpmedel av den art som här är i fråga. Enskild rätt torde icke få utgöra något ovillkorligt hinder mot att medverka till ett sådant återställande, som främst bör bedömas med hänsyn till allmänna utrikespolitiska överväganden.

Vårt land torde icke kunna anses skyldigt att under alla omständigheter skydda enskild rätt till egendom som av flyktingar överföres hit. Liksom vi ha befogenhet att avvisa flyktingar i den mån det påkallas av vårt lands intresse måste vi äga att med avseende å egendom, som flyktingar vilja hit införa, förfara så som vårt eget lands intresse kräver. Givet är emellertid att vi i detta hänseende liksom eljest böra gå till väga på ett sätt som överensstämmer med vår allmänna rättsuppfattning och som så långt möjligt beaktar flyktingarnas skäligena intressen.

Som nyss nämnts har frågan aktualiserats genom att från rysk sida framställts anspråk att de fartyg som ankommit hit i samband med flyktingströmmen från de förutvarande baltiska staterna måtte återlämnas. Framställningen har motiverats med — förutom att åtskilliga fartyg tillhörde Sovjetunionen eller korporationer eller enskilda i de baltiska länderna — att dessa länder genom överförandet av fartygen till Sverige berövats nästan alla transportmedel av ifrågavarande slag. Beträffande äganderätten till fartygen, bedömd enligt hos oss tillämpade internationella privaträttsliga regler, ha förut omnämnda sakkunniga, vilka dock icke till närmare behandling upptagit detta spörsmål, framhållit, att denna fråga i många fall förefölle synnerligen tveksam. I samband med att de baltiska staterna år 1940 införlivades med Sovjetunionen har nämligen i dessa stater befintlig egendom i betydande utsträckning nationaliserats. Lagstiftningen härom avsåg bl. a. sådana transportmedel som fartyg i viss omfattning, och det kan antagas, att en del av de fartyg, som av de baltiska flyktingarna överförts hit till riket, och främst de större och värdefullare fartygen omfattats av lagstiftningen och blivit sovjetrysk statsegendom. Vilka fartyg detta gäller samt huruvida någon ändring inträtt med avseende å rätten till nationaliserade fartyg, äro frågor som icke kunna avgöras utan en tidsödande utredning. Till följd härav är det icke möjligt att nu med säkerhet bedöma rättsläget i fråga om fartygen. Härtill kommer, att åtskilliga av fartygen införts till riket, icke av dem som skulle kunna tänkas grunda någon rätt till desamma, utan av andra personer, vilka utan någon rättsgrund tagit fartygen för att begagna dem

vid flykten. I vilka fall så skett torde emellertid vara svårt att tillförlitligen utröna.

Det är sålunda väl å ena sidan icke klarlagt, om och i vad mån de baltiska fartygen enligt de regler som svensk domstol har att tillämpa äro sovjetrysk statsegendom, men å andra sidan kan från svensk sida icke bestridas, att — i den mån ifrågavarande fartyg nationaliserats — de även enligt svensk internationell privaträtt alltjämt kunna vara att anse som sovjetrysk egendom. Med hänsyn till den rätt Sovjetunionen gör gällande till vissa av fartygen samt övriga omständigheter torde önskemålet om fartygens återlämnande icke böra avvisas. Jag anser därför, att vårt land under de villkor som vid diplomatiska förhandlingar kunna komma att bestämmas bör medverka därtill. Därvid torde vi gentemot flyktingarna, som överfört fartygen hit, böra svara för att deras berättigade intressen tillgodoses.

Med avseende å möjligheten att enligt svensk lag genomföra en sådan åtgärd vill jag framhålla, att hit till riket överförda fartyg, vilka med ägande- eller nyttjanderätt innehavas av härvarande flykting eller annan, ej torde kunna tagas i anspråk enligt gällande förfogandelagstiftning för att återställas till hemlandet. Det synes därför vara behöfligt att genom särskild lagstiftning bereda Kungl. Maj:t möjlighet att för sagda ändamål förfoga över fartygen. Denna lagstiftning bör självfallet icke taga sikte enbart på de nu aktuella, från de baltiska länderna överförda båtarna utan även söka lösa de likartade spörsmål som kunna tänkas uppkomma med avseende å båtar som hit ankommit från andra länder.

Jag övergår nu till frågan om den närmare utformningen av lagstiftningen.

Såsom jag nyss antytt bör vårt land förbehålla sig rätt att vägra att taga emot fartyg som av flyktingar föras in på svenskt område. Det synes kunna vara av värde att i nu ifrågavarande lagstiftning upptages en uttrycklig bestämmelse härom, även om möjligheterna att genast verkställa ett avvsningsbeslut — liksom när det gäller flyktingarna själva — kunna antagas vara ganska små. I lagen torde därför till en början böra stadgas rätt för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t därtill utser att avvisa fartyg, som ankomma till riket från krigförande eller ockuperat land. Kan avvsningsbeslutet ej genast verkställas, får likväl genom beslutet anses klargjort, att vi ej tagit något ansvar för fartyget och att en befälhavare som vill låta fartyget stanna här handlar helt på egen risk. För anstånd med verkställigheten kan, utom praktiska svårigheter att genomföra densamma, tala att det av humanitära skäl kan vara stötande att nödgas tvinga ombordvarande att med fartyget begiva sig från svenskt område. Med hänsyn härtill torde befogenhet böra finnas att, oavsett vilka praktiska svårigheter som må föreligga i det särskilda fallet, förordna att med verkställighet av avvsningsbeslut skall anstå tills vidare.

Det ligger i sakens natur, att fråga om avvsningsbeslut bör avgöras snarast möjligt efter fartygets ankomst till riket. Underrättelse om att fartyg som nu avses anlant torde alltså böra skyndsamt meddelas Kungl. Maj:t eller myn-

dighet, åt vilken uppdragits att besluta i frågor om avvisning. De bestämmelser i detta hänseende som finnas erforderliga torde emellertid lämpligen böra meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning.

För att möjliggöra återställande av fartyg som efter krigsutbrottet ankommit hit från krigförande eller ockuperat land torde härefter böra stadgas, att Kungl. Maj:t äger föreskriva att sådant fartyg skall tagas i beslag för att återföras till hemlandet. Såsom jag förut anfört kan ett sådant återställande under vissa förhållanden framstå som motiverat med hänsyn till att hemlandet erhåller för dettas återuppbyggnad nödvändiga hjälpmedel. I anslutning till denna tankegång torde Kungl. Maj:ts möjlighet att taga fartyg i beslag för dess återförande till hemlandet böra begränsas till de fall, då en sådan åtgärd är av betydelse för det civila livet i detta land. Att i övrigt genom särskilda bestämmelser i lagen giva regler till ledning för avgörandet torde knappast vara lämpligt utan frågan under vilka förutsättningar ett sådant återställande bör äga rum torde få bedömas av Kungl. Maj:t med hänsyn till förhållandena i det särskilda fallet. Givetvis bör emellertid ett återförande icke äga rum under sådana omständigheter, att det innebär ett avsteg från vår neutralitetspolitik. En dylik åtgärd torde alltså icke böra genomföras med mindre stridshandlingarna i fartygets hemland upphört eller fartygets återförande dit får anses vara utan betydelse från militär synpunkt.

Då fartyg enligt den nu föreslagna bestämmelsen tages i beslag utan att genom avvisningsbeslut givits till känna att vi ej tagit något ansvar för fartyget, synes skäligen ersättning böra utgå av allmänna medel för det intrång i enskild rätt som därav kan antagas uppkomma. Frågan, i vad mån staten skall betinga sig gottgörelse för sina kostnader för att hit anlända fartyg skola kunna återställas till hemlandet, får såsom förut antytts lösas på diplomatisk väg.

I princip torde uppkommande frågor om ersättning i anledning av beslag som nu avses icke skilja sig från dem som eljest uppstå vid ianspråktagande av egendom enligt rekvisions- och förfogandelagstiftningen. Det måste emellertid beaktas, att det i många fall kan vara svårt att på ett bindande sätt fastställa huruvida enskild rätt beröres av ett beslag enligt den föreslagna lagen eller ej. Det ligger i sakens natur, att det i många fall är omöjligt för den enskilde att tillförlitligen styrka den rätt han må äga med avseende å fartyg som hit överförts i samband med flykt från annat land. I flertalet fall torde endast viss sannolikhetsbevisning kunna förebringas till stöd för ett påstående om äganderätt eller annan rätt till fartyget. Det synes emellertid icke tilltalande, att därest staten — oaktat något beslut om fartygets avvisande ej föreligger — beslagtager detsamma för dess återlämnande till hemlandet, ersättning skall utgå endast då vederbörande till fullo styrkt sin rätt till egendomen i fråga. Med hänsyn till de svårigheter i bevisningshänseende, som till följd av förhållandenas natur måste föreligga, synes det för att ersättning skall utgå böra vara tillfyllest, att den enskilde gör sannolikt att han lider intrång i sin rätt. En regel av antydd innebörd torde böra upptagas i den föreslagna lagen.

Vad angår frågan om ersättningens belopp synes det ej lämpligt att giva några mera ingående regler. Det torde därför endast böra stadgas, att ersättningen skall utgå med belopp, som prövas skäligt.

I syfte att ersättningsfrågorna bringas till en lösning utan alltför långt dröjsmål synes lämpligen böra föreskrivas, att anspråk på ersättning skall framställas inom viss tid, förslagsvis sex månader, från det fartyget togs i beslag.

Beträffande rätten i vissa fall till utfallande ersättningsbelopp torde böra upptagas bestämmelser motsvarande dem som enligt 21 § allmänna förfogandelagen gälla vid förfogande jämlikt samma lag. Den som till säkerhet för fordran har panträtt i fartyg som tages i beslag bör alltså i anslutning till denna bestämmelse äga att framför ägaren utfå sin fordran, ändå att den ej är förfallen till betalning. Det måste emellertid beaktas, att den som på grund av t. ex. in-teckning har panträtt i ett från annat land hit öfverfört fartyg i regel kan antagas ej komma att inom den stadgade tidsfristen gora sin rätt till betalning gällande. Det torde därför böra ankomma på den nämnd, som enligt vad jag ämnar föreslå skall handhava ersättningsfrågorna, att såvitt möjligt söka åstadkomma utredning om panthavare finnes. Där-est så är fallet, synes hinder ej möta att belopp, vartill panthavare äger före-trädesrätt, för vederbörandes räkning nedsättes hos överexekutor enligt de i 1927 års lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar meddelade bestämmelserna.

Med hänsyn till den särskilda beskaffenheten av de ersättningsanspråk varom här är fråga synes det knappast lämpligt att överlåta prövningen till de allmänna domstolarna. Då det vid avgörandet av ersättningsspörsmålen i många fall torde gälla att pröva om ersättningsrätt öfverhuvud är för han-den, synes ej heller riksvärderingsnämnden, vars huvudsakliga uppgift är att till beloppet fastställa enligt förfogande- och rekvisitionslagstiftningen utgående ersättning, utgöra ett lämpligt organ. Handläggningen av ersättningsfrågorna torde med hänsyn härtill böra anförtros åt en särskild nämnd. För vinnande av ett snabbt avgörande av uppkommande tvistefrågor torde nämndens beslut böra vara slutgiltiga. Nämnden torde böra bestå av tre ledamöter, som utses av Kungl. Maj:t och av vilka åtminstone en skall ha ut-övat domarämbete. Kostnaderna för nämndens verksamhet böra bestridas av allmänna medel. Nämnden ävensom den som gör gällande anspråk på ersättning torde böra beredas möjlighet att vid allmän domstol höra vittnen och sakkunniga.

Då förordnande meddelats om beslagtagande av fartyg bör det ankomma på nämnden att låta värdera fartyget, så att vid sedermera uppkommande fråga om ersättning utredning icke saknas om fartygets värde.

I lagen torde böra upptagas straffbestämmelser för den som med vetskap om beslag som avses i lagen olovligen förfogar öfver, undansticker, skadar eller förstör beslagtaget fartyg eller tillbehör till detsamma.

De närmare föreskrifter som utöver vad lagen innehåller finnas erforder-

liga för tillämpning av lagen torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t i administrativ väg.

Lagen torde böra träda i kraft omedelbart och gälla till och med den 30 juni 1946. I anslutning till stadgandet om lagens temporära giltighet torde vissa övergångsbestämmelser böra upptagas.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag med vissa bestämmelser om fartyg, som ankommit från krigsförande eller ockuperat land*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

¹ Denna bilaga, vilken fränsett vissa jämkningar av redaktionell natur är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 13 april 1945.

N ä r v a r a n d e:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 10 april 1945 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 6 april 1945, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med vissa bestämmelser om fartyg, som ankommit från krigförande eller ockuperat land.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsassessorn S. Å. Edling.

Förslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

2 §.

Fartyg, som efter det pågående världskrigets utbrott ankommit till riket från krigförande eller ockuperat land, må enligt denna paragraf tagas i beslag för att återföras till det land, där fartyget hör hemma. I fråga om själva beslagsåtgärden kan detta stadgande sägas ha sin motsvarighet annorstädes i svensk lag, även om full överensstämmelse med annat beslag icke kan påvisas. Den sakliga innebörden av det i paragrafen angivna beslaget är nämligen icke fullt fixerad och kan växla från fall till fall. I och för sig behöver beslaget icke innefatta upphävande av enskild rätt till fartyget, men i vissa fall torde sådan rätt gå förlorad genom fartygets återförande till hemlandet. I dylikt fall kan beslaget till sina verkningar jämföras med expropriationsförfarande enligt allmänna förfogandelagen, och det är därför naturligt, att i förslaget ingå vissa bestämmelser om ersättning för sådant intrång i enskild rätt, som genom beslaget förorsakats. Hittillsvarande åtgärder av liknande slag ha emellertid medgivits allenast för tillgodoseende av viktiga svenska behov, under det att beslag enligt förevarande paragraf skall kunna äga rum, såframt fartygets återförande till hemlandet får anses

vara av betydelse för det civila livet därstädes. Även om på vårt land ankommer att biträda vid återuppbyggnadsarbetet i krigshärjade länder, torde åtgärder av ifrågavarande art — oavsett huruvida de medföra en ensidig ekonomisk belastning för vårt land eller icke — knappast böra tillåtas, om icke deras genomförande kan anses i väsentlig mån utgöra ett svenskt intresse. Denna förutsättning läser emellertid kunna vara för handen. Då härtill kommer att åt lagen avsetts en begränsad giltighetstid, kan förslaget i denna del lämnas utan vidare erinran.

8 §.

Andra stycket i denna paragraf innehåller bland annat föreskrift, att därest någon fälles till ansvar enligt första stycket, domstolen må, efter ty skäligt finnes, förklara egendom som undanhållits förverkad eller, om den ej kan tillrättaskaffas, förplikta honom att utgiva ersättning för egendomens värde. Tillhör den egendom, varom fråga är, annan än den dömde eller någon, som denne företräder, torde i allmänhet icke föreligga grund att förklara densamma förverkad. Av den föreslagna lagtexten framgår väl ej med tydlighet huru domstolen skall förfara i ett dylikt fall. Emellertid kan avfattningen icke anses utgöra hinder för domstolen att på grund av angivna omständighet underlåta att tillämpa förverkandepåföljden. Då en sådan tolkning torde betingas av sakens natur och ordalagen i paragrafen dessutom överensstämma med motsvarande stadgande i allmänna förfogandelagen, beträffande vilket stadgande samma tolkningsfråga kan uppkomma, har lagrådet icke funnit nödigt att i anmärkta hänseende föreslå förtydligande av förslaget.

Ur protokollet:

Sven Leffler.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det till lagrådet den 6 april 1945 remitterade förslaget till *lag med vissa bestämmelser om fartyg, som ankommit från krigförande eller ockuperat land*.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Lagrådet har beträffande bestämmelserna i 2 § av förslaget om rätt för Kungl. Maj:t att taga fartyg i beslag — utan att framställa någon erinran mot förslaget — gjort vissa uttalanden angående lagstiftningens allmänna innebörd i denna del. Till vad lagrådet i detta hänseende anfört kan jag ansluta mig. Jag kan även instämma i vad lagrådet anfört angående tolkningen av 8 § i förslaget.

Vad angår kostnaderna för den i lagförslaget omförmälda nämndens verksamhet torde dessa tills vidare få bestridas från andra huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga. Därest den ökade belastning å anslaget som härav föranledes nödvändiggör en förstärkning av anslaget, torde frågan härom senare få underställas riksdagen. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga meddela de föreskrifter i fråga om arvoden och andra ersättningar m. m. som äro behövliga.

Frågan om anslag till ersättningar till följd av beslag å fartyg enligt bestämmelserna i lagen torde senare i dag komma att anmälas av ministern för utrikes ärendena.

Föredraganden hemställer, att lagförslaget, sedan vissa redaktionella jämkningar vidtagits i detsamma, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Thore Wisén.
